

Asia: VN/29701/2022

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus Sosiaali- ja terveysalan tietolupaviranomaisen suoritteiden maksullisuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko suoritteet jaoteltu tarkoituksenmukaisesti?

Maksuasetuksen 2 §:n mukaan ”Tietolupaviranomainen perii suoritteen omakustannusarvon mukaisen maksun, ovat sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä annetun lain (552/2019) 50 §:n 1 momentin mukainen korvaus tietoluvan ja tietopyyntöä koskevan päätöksen mukaisten tietojen poimimisesta, toimittamisesta ja yhdistelystä, esikäsittelystä, pseudonymisoinnista ja anonymisoinnista. Maksu määräytyy suoritteen tuottamiseen käytettyjen työtuntien perusteella.”

Asetuksen 3 §:ssä luetellaan suoritteet, joista peritään omakustannusarvoon perustuvat kiinteät maksut sisältäen tietoluvasta tietoturvallisen käyttöympäristön käytön.

Asetuksen 4 §:ssä kuvataan tietoturvallisen käyttöympäristön hinnoittelun periaate.

Akatemian näkemyksen mukaan suoritteet on jaoteltu esityksessä selkeästi ja tarkoituksenmukaisesti.

Ovatko eri suoritteista perittävät maksut ymmärrettäviä ja oikeudenmukaisia?

Aineistojen käyttö tietoturallisessa Tietolupaviranomaisen (Findata) käyttöympäristössä on tietosuojaan näkökulmasta hyvä asia. Akatemian mielestä Findatan olisi kuitenkin aktiivisesti tiedotettava luvanhakijoille ja tietopyynnön tekijöille mahdollisuudesta käyttää Findatan oman maksullisen palvelun sijaan myös muita rekisteröityjä tietoturvallisia käyttöympäristöjä (<https://www.valvira.fi/terveydenhuolto/toisiolain-mukaiset-tietoturvalliset-kayttoymparistot/toisiokayttoymparistojen-rekisteri>). Findatan nykyiset korkeat maksut herättävät tutkijayhteisössä ja tutkimusorganisaatiossa suurta huolta. Findatan verkkosivujen tietojen mukaan

(<https://findata.fi/hinnasto/keskimaaraisia-kustannusarvioita/> ja <https://findata.fi/hinnasto/#tietopyyntopaatokset>) kuluja syntyy tietopyyntöjen useista eri osista ja vaiheista, jolloin kokonaissumma muodostuu tutkimushankkeissa toimiville luvanhakijoille ja tietopyynnön tekijöille usein kohtuuttoman suureksi. Tutkimuksen tekemisen edellytysten ylläpitämiseksi on pidettävä tutkijoille aiheutuvat kustannukset kohtuullisina, muutoin vaarana on rekisteritutkimuksen näivettyminen. Korkeat maksut voivat merkittävästi vaikeuttaa sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytön lain (552/2019) tavoitteiden toteutumista ja siten vesittää alkuperäistä lainsäätäjän ideaa tietojen hyödyntämisen helpottamisesta ja tehostamisesta. Akatemian näkemyksen mukaisesti olisi pyrittävä etsimään keinoja, jotta nykyisiä korkeita maksuja voitaisiin kohtuullistaa.

Onko omakustanteisesti perittävä maksu ja tuntihinta Findatan työstä ymmärrettävä?

Tietopyyntöpäätöksen kiinteän maksun muodostuminen ei aukene perustelumistion tai asetuksen luonnoksesta. Muistiossa on kerrottu vain, että ”Tietolupaviranomaisen perimää maksua tietopyyntöä koskevasta päätöksestä ei ehdoteta muutettavaksi, sillä laskelmien mukaan kustannusvastaavuus toteutuu. Tietolupaviranomainen perisi maksua tietopyyntöä koskevasta päätöksestä 2500 euroa. Suorite on kaikille toimijoille samanhintainen.” Akatemian mielestä kiinteän maksun korkean hinnan koostumus ja perustelut tulisi avata perustelumistiossa. Samalla olisi tarpeen harkita mahdollisuuksia sen alentamiseen.

Muut asetusluonnosta koskevat huomiot.

Akatemian näkemys on, että asetuksen vuoden voimassaolo on perusteltua ja tavoitteeksi tulee ottaa maksujen alentaminen toimintojen tehostamisen ja automatisoinnin avulla, jotta tutkimuksen tekemisen edellytykset paranisivat nykyisestä.

Salo Aki
Suomen Akatemia - Ylijohtaja, tutkimus Riitta Maijala